Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 171 (11669) | 1981 чылдың июль 24, пятница | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 коп.

СЭКП обкомунуң бюрозунда, республиканың Министрлер Чөвүлелинде, профоблчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунда

ИЙИГИ ОН ХОНУК: темпини дүргедедир

Июльдуң ийиги он хонуунда мал чемнери белеткээр талазы-биле районнарның социалистиг чарыжының түннелдерин СЭКП обкомунуң бюрозу, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому үндүрген.

Ниитиниң малын чемнер-биле хандырар талазы-биле калбак организакчы болгаш масса-политиктиг ажылды совхозтар коллективтеринде, бүдүрүлгелерде база организацияларда, ажылчы чоннар, эвиликтер болгаш школачылар ортузунда чорудуп турар деп, чарыштың түннелдериниң дугайында хүлээп алган доктаалда демдеглеп турар. Июльдуң 20-ге чедир республиканың 14,2 мун тонна сиген белеткеттинген — онаалданың 6,3 хуузу, 4,7 мун тонна сенаж — 7,8 хуузу, 1399 тонна витаминниг сиген далганы — 20 хуузу, 3526 тонна будук-бүрү — онаалданың 4,6 хуузу. Шуптузун чемгерилге единицалары кылдыр санаарга, мал чемнери белеткээр онаалданың 4,8 хуузу болуп турар.

Июльдуң ийиги он хонуунда Улуг-Хем болгаш Таңды районнарның ажылчы чоннары эки түннелдерни чедип ап, чемнериниң бүгү хевирлерин чемгерилге единицазы-биле алырга, ол-ла дараалашкаа-биле 4,8 болгаш 4,2 хуу немелде өзүлдени хандырган болгаш ниити онаалданы 6,6 база 7,4 хуу күүсеткен. Мурнуу зонага Тес-Хем районнуң совхозтары чемнер белеткелиг эргэн организастыг чорудуп, он хонукта 6,9 хуу немелдени чедип албышаан, чемнер белеткээр онаалданы чемгерилге единицазы-биле июль 20-ге чедир 7,8 хуу күүсеткен.

Оон-биле чергелештир совхозтарның хөй нуруузунда чемнер белеткээриниң темпизи куду болуп артпышаан. Бай-Тайга, Чөөн-Хемчик, Барыын-Хемчик, Мөңгүн-Тайга, Бин-Хем районнарның чамдык совхозтарында чемнер курлавырын тургузарын кончуг оожум чорудуп турар. Ол районнарның партия, совет, көдээ ажылагый органнары, профэвилел болгаш комсомол организациялары бүгү чонну чемнер белеткээринге мобилизастаар талазы-биле чогуур хемчегларни албаан.

Дыкз хөй районнарда чемнер белеткекчиларниң ортузунда ажылга бедик темп болгаш белеткен турар чемнериниң эки шынары дээш социалистиг чарышты өзүлүг дээштиг кылдыр калбартын чорутпаан. Чем белеткээр техниканы ам-даа бүрүү-биле ажылче кирбээн, куш-ажылды организастаарының мурнакы арганларын кошкак шилгээдип ап турар.

СЭКП обкому, республиканың Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому **июльдуң ийиги он хонуунда мал чемнери белеткээр талазы-биле социалистиг чарышка** дараазында черлерни тиилекчи деп санаан:

—барыын зонадан — **Улуг-Хем район;**

—төп зонадан — **Таңды район;**

—мурнуу зонадан — **Тес-Хем район.**

Улуг-Хем, Таңды болгаш Тес-Хем районнарга СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профоблчөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл туктарын 200-200 рубль акша шаңналы-биле кады тыпсыр.

Чемнер белеткээриниң темпизин улам-на күштелдирер талазы-биле немелде хемчеглерни алыры, техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар, чемнериниң шынарын экижидер, оларның кадагалалы, чемнериниң бүгү хевирлерин курлавырлаар талазы-биле эвлер нормаларын база онаалдаларны долдур болгаш ажыр күүседир дээш, бригадалар, звенолар, механизаторлар, хөй-жулар, өске-даа малчынар, шефтер турар организацияларның ажылдакчыларының ортузунга социалистиг чарыштың дээштиниң бединдерин, мал чемнериниң белеткелинге совхозтарның ажылчыларының, бүдүрүлгелерниң, организацияларның болгаш албан черлериниң ажылчыларының болгаш албан-хаакчыларының, аныяктарның база школачыларның массалыг киржирин хандырарын СЭКП-ниң Кызыл хооркомунга, райкомнарынга, хооррайкүүскомнарга, Көдээ ажылагый министерствозунга, «Скотпром» треске, көдээ ажылагый эргелелдеринге, парткомнарга, партия эге организацияларынга, профэвилел болгаш комсомол организацияларынга, көдээ Советтерге, совхозтарның удуртукчуларынга болгаш специалистеринге доктаалда хүлээткен.

Чемнер белеткээриниң шалыпчы ийи айының дургузуунда сигенни бүрүн ажаап алырын, сенаж салырын бүрүүнү-биле доозарын, хөй-жуларның, фермалар ажылдакчыларының, бүдүрүлгелер болгаш организациялар коллективтеринин сиген, будук-бүрү белеткээр талазы-биле онаалдаларны күүседирин хандырар. Белеткээриниң болгаш кадагалазының технологиязын шыктыызы-биле сагын тургаш, сигенни, сенажтын, силостун, витаминниг сиген далганының шынарын практика кырында экижидерни чер болганга чедип алырын доктаалда айытканы.

ИДЕПКЕЙЛИГ КИРЖИП ТУРГАШ

Чай кандаашкыныг болзадаа, салбыр девискээринде чайгаар үнген өөт-сигенни кезип, камныг бөлүп алыр болзувуса, хүлээнген планывыс күүсеттинер дээрзинге идегел бар. Мал чемни моон мурнунда чылдарда ышкаш четчир кылдыр белеткеп ап, кожаларывыска дузалаар чаңчылывысты бо чылдың байдалы берге болза-даа, база-ла салбас деп шиитпирлээн бис.

Амгы үеде бо ажылче масалыы-биле кирген бис. Чыртак-оол Дадар-оолдуң улуртканы 12 кижи составтыг механизастаттынган звено 120 ажыр тонна сигенни кескеш, сараатаан. Улуг-Хем унунуң шаптараазынныг черлериниде 26 кижи составтыг бригада (бригадири Суге Мөңгүш) хол кадыыры-биле сиген кезип турар. Олар баштайгы каш хонукта 10 тонна сигенни сараатааш, дужааган. Бригаданың кежигүннери Хүлер-оол, Кыргыс, Шөм-оол Кыргыс, Владимир Багыт-оол хүн нормалын доктаамал ажырып турар.

Белеткеттинген будук-бүрүнү Арыг-Бажыңче сөөртүп чедирип. АВМ-ге болбаазыратканы, эккеп турар бис, а хадын будуун аныяк трактерист Николай Төмүр-оол малчынар кыштагларынче камныы-биле сөөртүп чедирип турар.

Көдээ Совет күүскомунуң шиитпирин ёзугаар өг-бүле бүрүзүнге (суурда шупту 70 өг-бүле бар) сиген болгаш будук-бүрү белеткээриниң планын онааган. Хамыкты мурнай ол онаалдазын пенсионер Дыртый-оол Кыргыстың өг-бүлезин күүседип алган. Ол ышкаш күүседириниң кырында келген, ажылгыр, идепкейлиг өг-бүлелер база хөй.

Салбырның 24 малчын өг-бүлелериниң бирээзи-ле 10 тонна сигенни болгаш болдунар шаа-биле хөй будук-бүрүнү белеткеп алыр онаалдалыг. Он чеди чыл улаштыр малчыннап турар Дадар-оол Кыргыс ол ажылга өскелерни мурнап кирген. Д. Кыргыс кыштаан кезир кышка ыяк белеткээн, ында сакманщиктер чурттаар чаа бажыңны туткан.

Дуржулгалыг малчын Амырбит Кыргыстың сакманщиги Урууна Ондарның хөй уруглуг, ажылгыр өг-бүлези база мал чеми белеткеличе демнин-биле кирипкен.

Мал чеми белеткээр бригаларны ажыл-чем-биле хандырарынче совхозтуң дирекциязы улуг кичээнгейни салган. Ногаа займаан Көк-Чыраадан сөөртүп эккеп турар. Сигенчилер аразында социалистиг чарыш калбарган. Оон түннелин неделялап үндүрүп, малчыннарга акша шаңналарын тыпсыры көрдүнген. Мал чеми белеткээринге республиканың бүгү ажылчы чонунга СЭКП Тыва обкомунуң кыйгырыыш ийи-талчылар танышкан болгаш улам хей-ажыт кирген ажыллап турарзаа.

Д. КЫРГЫС.
«Улуг-Хая» совхозтуң Ийи-Тал салбырының эргелекчизи.

Хүн демдеглели

КҮШТУ УЛАМ МӨӨҢНЭЭР

Республиканың районнарының мал чемнерин белеткээриниң планын күүседип турары июль 20-де хуу-биле мындыг болган:

Районнар	Сиген	Сенаж	Сиген далганы	Будук-бүрү (тонна-биле)
Бай-Тайга	2,7	—	—	181
Мөңгүн-Тайга	117,0	—	—	70
Барыын-Хемчик	7,3	17,6	16,0	229
Өвүр	11,6	—	—	24
Чөөн-Хемчик	9,7	1,0	8,6	482
Улуг-Хем	10,7	10,0	25,4	525
Таңды	10,8	10,8	33,0	141
Бин-Хем	3,5	3,1	22,8	90
Тожу	3,2	—	—	127
Каа-Хем	5,9	6,5	17,4	153
Тес-Хем	11,5	—	17,0	96
Эрзин	5,4	—	2,0	91
Кызыл	2,7	25,7	19,3	1512
Республика ниитизи-биле	9,1	8,2	20,1	3675

Үстүнде сан-чурагайлардан алгаш көөрге, бо чылын ниитиниң малынга чемнер белеткели эрткен чылдың ол үеэзинде турганындан элээн бедик темпилиг чорутунуп турар. Чижээ, сигенни эрткен чылдың бо үеэзинден 9,5 мун тоннаны, будук-бүрүнү 3000 ажыг тоннаны, витаминниг сиген далганы 235 тоннаны хөйнү белеткээн. Ынчалзажок ол үнелиг чулуктуг чем—сенажты эрткен чылдың бо үеэзинден 4000 ажыг тоннаны эвээштиг салганын четпес деп санаар хереек.

Ниитизи-биле алырга, республикада мал чемнерин белеткээриниң темпизи ам-даа куду болуп артпышаан. Июль 21-ге чедир ниитизи-биле 35 мун гектар хире черниң сигенин кескен.

Сиген кезип белеткээр планын чүгле чангыс Мөңгүн-Тайга районнуң ажыл-агыйлары ажыр күүседип, дайынчы өзү-биле эрес-шудургу ажылдаанын демдеглээ чогуур. Ол район 1820 тонна сиген белеткээр тургаш, 2130 тоннаны белеткээн болгаш мал чемнериниң белеткелин СЭКП обкомунуң кыйгырыын ёзугаар калбак фронт-биле чорутпышаан. Хөй хемчээлдиг сиген белеткээр Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Таңды районнардан өске районнар сиген белеткелиниң талазы-биле мөңгүн-тайгажыларның деннелиглиге четпейн хожудап турар.

Сиген кезилдезиниң темпизи Өвүр, Тес-Хем, Таңды болгаш Улуг-Хем районнарда элээн бедик. Тус-тус ажылагыйлардан «О. Шынаа», «Тес-Хем», «Күш-ажылдың хостуу», ССРЭ-нин 50 чылы аттыг, «Коммунизмнин херели», «Революцияның чалбыыжы», «Хемчик», «Алдан-Маадыр», «Тыва» совхозтарның сигенчилери шалыпкын ажылдап турар. Бай-Тайга, Тожу, Бин-Хем, Кызыл, Эрзин болгаш Каа-Хем районнарның совхозтары сиген кезилдезин ам-даа калбартып чорутпааны үстүнде көргүскен саннардан илдек.

Үнелиг, чулуктуг чем болур сенажты Кызыл, Барыын-Хемчик районнарда хөйнү салгылаан. Ажыл-агыйлардан чангыс-ла «УТКА 25 чылы» совхоз 650 тонна сенаж салыр планын 758 тонна кылдыр ажыр боттандырган. Ол ышкаш «Улуг Октябрь», «Шамбалыг», «Х Улуг хурал», «Барлык» совхозтар сенаж салырын дыка дегүде берген. Чемнин бо хевирин белеткээринче Бай-Тайга, Тес-Хем, Эрзин районнар амга чедир шуут өгелеп кирбээн. Оон ангыда Чөөн-Хемчик, Бин-Хем болгаш Каа-Хем районнарның совхозтары сенаж салырын кончут оожум темпилиг чорудуп турар.

Эң-не бедик шынарлыг мал чеми — сиген далганы. Ону белеткеп болурунуң болдунар аргазы улуг. Витаминниг сиген далганын белеткээринче Улуг-Хем, Бин-Хем, Кызыл, Таңды, Каа-Хем болгаш Тес-Хем районнарда улуг кичээнгейни салып турар. «Революцияның чалбыыжы» совхоз 400 тонна витаминниг сиген далганы белеткээр тургаш, ону 245 тонна чедирип, 61,3 хуу күүсеткен. Оон ангыда ССРЭ-нин 50 чылы аттыг, «Бүрен», «Кызыл тараачын», «Найырал» совхозтар АВМ агрегаттарының үзүктелиишкин чок ажылдаарын хандырган, бо үнелиг чемни арбыдды белеткээрин база чедип ап турар. Витаминниг сиген далганын белеткээринче Бай-Тайга районнуң Бай-Тал, Чөөн-Хемчик районнуң СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, Кызыл районнуң «Шамбалыг» совхозтары амга чедир эгелеп кирбээн өлдептиг.

Будук-бүрү чемни белеткээрин Кызыл районнуң ажылагыйлары эң-не шалыпкын темп-биле чорудуп турар. Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик районнарда база арбын будук-бүрү белеткеттингеи. Ынчалзажок будук-бүрү белеткээриниң улуг болдунар аргазын Бай-Тайга, Барыын-Хемчик, Өвүр, Таңды, Бин-Хем, Тожу, Каа-Хем, Тес-Хем болгаш Эрзин районнарның ажыл-агыйлары ыракта чедир ажыл-агыйлавайн турарын айытса чогуур.

Мал чемнерин четчири-биле белеткээрин бүгү-ниитиниң хөрөө болдурар дугайында СЭКП обкомунуң кыйгырыын деткавишаан, чарлаттынган шалыпчы ийи айда планнуг онаалданы күүседирин хандырар дээш ажыл-агыйларын удуртукчулары, специалистери, партия, совет болгаш кедээ ажыл-агый органнары чемнер белеткээриниң темпизин дүргедедири, бүгү техниканы база кижи күжүн олче бүрүү-биле мобилизастаарын—хүнүн сонгаарлатпас сорулгазы.

Шалыпчы ийи ай чоруп тур

Л. И. Брежневтиң Г. Гусак-биле ужуражыышкыны

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң ЧКП ТК-ның Чиңгине секретары, ЧССР-ниң Президентизи Г. Гусак-биле ужуражыышкыны июль 22-де Крымга болган. Г. Гусак Совет Эвилелинде дыштанып келген.

Эштер Л. И. Брежнев биле Г. Гусак ийи чурттуң иштики хөгжүлдезиниң дугайында информациялар солушкан. Күш-ажылдың улустар аразында социалистиг хуваалдазының аргаларын биддилиг ажыглаары ССРЭ-ниң болгаш ЧССР-ниң улус ажыл-агыйын интенсификастаарының чугула курлавыры болуп турарын олар демдеглээн.

Бүдүрүлгени кооперастаары экономиктиг харылзаа-байдалдарның шынарының кол хемчээкчизи болур. Янзы-бүрү адырларга—атомнуг машина тудуушкунунга, казып тывар адырларга, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнге ажыглаар дериг-херекселдерни бүдүрериниге кооперастаашкынны хөгжүдериниге ССРЭ биле ЧССР эки түүлдерлиг.

Социалистиг күрүнелериниң демниг хөделишкиннерин бүгү талалыг быжыглаары, оларның чаңгыс ави болгаш сырый каттыжыышкыны социалистиг чурт бүрүзүнүң болгаш бүгү социалистиг дем каттыштырылгазының бурунгаар бүзүрелдиг шапкын шимчээшкининиң быжыг магадыалы болуп турар деп быжыг бүзүрел илереттинген.

Делегейниң дыка хөй айтырыгларын чугаалашкан, эштер Л. И. Брежнев биле Г. Гусак Европа хөректеринче онза кичээнгейни салган. Дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарынга улур хөделип турар күштер делегей ареназында изепкейжээн-даа болза, чавырылдырыышкынны хумагалаар чүткүл Европаның политиктиг бөлүктеринде быжыгып турар.

Европа база дагын дайын чорудулгаларынын, ындыг болур дооста боо-чепсектин эң өлүрүкчү-үргедекчи хевирлерин ажыглаан дайын чорудулгаларының чери болу бээрниң орнунга, харын эң эки салым-чолга төлептиг. А Барыын Европаның чамдык чурттарынга чаа америк ракета-ядролуг чепсектерни сайгара тургузарының талазы-биле АКШ-тың болгаш НАТО-нуң планнары ындыг дайын чорудулгаларын болдуруп чадап чогу-биле халантыг холбаалыг. Ол планнарны боттандырары социализм чурттарынга чеңгээ болур ийик, оон-биле кады ол чорук чаа америк боо-чепсекти боттарынга тургузарын бодап турар ындыг күрүнелерниң айыыл чок турарын болгаш делегей турушталарын баксырадыр ийик.

Ынчалзажок ядролуг чепсегленишкинни дүжүрер, чижээ, Европага ядролуг боо-чепсектерни кызыгаарлаар талазы-биле чугаалажыышкыннар чорудары чергелиг өске перспектива база бар. Талаларының деп эргезинин болгаш бир демей айыыл чок турарының принципинге үндезилээш, ындыг чугаалажыышкыннарны боттуг чорударынга беленин америк тала база илередир боор деп Совет Эвилели манап турар.

Дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының политиказынга шыңгыы шылгалда Мадрид ужуражыышкыны болуп бар чыдар. Ону чедишкиниг доозарынга моондактарны ажыып өртер дээш Совет Эвилели, Чехословакия, социалистиг өске-даа чурттар бүгү түүлдерни кылып турар. Бир эвес барыын талакы күрүнелер боттарының талазындан эргежок чугула күженнишкиннерни салыр болза, Хельсинкиниң Түңнел актызы-биле тодаргайлаттынган төөгүлүг орукка база бир үеэ-чада тургустунган болур. Мадридте ужуражыышкынның эң чугула түңнели Европага шериг талазы-биле дүшкүүрлүг чорукту чавырылдыраар болгаш чепсегленишкинни дүжүрер дугайты конференцияны чыылдырар. дугайында шиитпир болур ужурлуг.

Европаның келир үеэн янзы-бүрү ниитилел тургузуглуг күрүнелериниң тайбың кожа-хөлбээ догуннаашкынының үндезиннери анаа кайы хире быжыккан болгаш халбарган турарындан, хамыктың мурнунда европейжи улустарының боттарының тайбыңче политиктиг тура-соруундан болгаш практиктиг хөделишкиннериниң хамаржыр.

Л. И. Брежнев биле Г. Гусактың ужуражыышкыны чүректиң ханызындан байдалга эткен болгаш чугаалашкан бүгү айтырыглар дугайты үзел-болдарының бүрүн чаңгыс эптинин балыткаан.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

Июль 22-де ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң хуралы болган, аңаа 1981—1985 чылдарда ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планының төлевилелиниң баштайгы чугаалажын көрүүшкүнү болган.

Он бирги беш чылда болгаш 1990 чылга чедир үеде ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң талазы-биле СЭКП-ниң XXVI съездизинин бадыраанны Кол угланышкынларны ёзугаар планның төлевилелиниң ажылдап кылдынганын аңаа демдеглээн.

Эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниң Даргаларының, министрлериниң болгаш ССРЭ-ниң ведомстволарының удуртукчуларының киржилгели-биле айыттынган планның төлевилелиниң чугаалажын көөрүн, ниитилел бүдүрүлгезиниң талазы-биле көргүзүглерни, төлевилелдиң бүгү кезектериниң балансыдаттынганын экижидерин барымдаалап көрбүшаан, планның төлевилелин доктаатты-нган хуусаазында ССРЭ-ниң Дээди Совединиге киирерин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Президиумунга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели даасканы.

Ол-ла хуралга ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планнарының болгаш Күрүне бюджединин 1981 чылдың бирги чартыында күүсеттинген түннеллерин база чугаалажын көрген.

СЭКП-ниң XXVI съездизинин болдурганы күш-ажылчы болгаш политиктиг кедүрлүшкүнүнүң база социалистиг чарыштың улам калбарганының түңнелинде чурттуң экономиктиг күчүзүн улам улгаттырары хандыртынган, улустуң чаагай чорду бедөөн. Үлетпүр бүдүрүлгезиниң ниити хемчээлинин, үлетпүрге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн, мал, куш, чүүрлалар садарының, демиржорук транспортунга чүк сайгарылгазының, үүрмектеп садар бараан саарылгазының, арыг орулганың талазы-биле планның 1981 чылдың бирги чартыынга даалгазы күүсеттингеи.

Үлетпүр бүдүрүлгезиниң немелде өзүлдези 1980 чылдың чогуур үеэнге деңнээрге, 3,4 хуу болган. Продукция сайгарарының планын ССРЭ-ниң ыяш, целюллоза-саазын болгаш ыяш болбаазырадыр министерствозундан аңгыда бүгү эвилелдешкен республикалар болгаш үлетпүр министерстволары шуптузу күүсеткен.

Көдээ ажыл-агыйга часкы ховуу ажылдарын чогуур үеэнде чоруткан. Мал чемнериниң белеткели эрткен чылдыындан эки чорун турар. Чурттуң дыка хөй ажыл-агыйларында тараа культураларының ажаап алыышкыны калбарган.

Күрүнениң капитал салыышкыннарының күсели-биле бүгү улус ажыл-агыйынга ниити өртек-үнези 30,9 млрд. рубль кол фондуларны ажыглалга киирген, ол болза эрткен чылдың ол-ла үеэзинден 1,3 млрд. рубль хөй-дүр.

Улустуң чаагай чорудун бедидериниң программазы чайгылыш чок боттанын турар. 1981 чылдың бирги чартыында ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның айда ортумак шалыңы 2,3 хуу, колхозчуларның ажыл төлевири — 4 хуу, үүрмектеп садар бараан сарылгазы—5,7 хуу, чонга ачы-дуза чедирериниң хемчээли — 6,5 хуу көвүдээн. Күрүнениң капитал салыышкыннарының күсели-биле ниити шөлү 25,2 млн. дөрбелчин метр чурттарга бажыңнарын ажыглалга киирген, хөй-хөй чаа школалар, эмнелгелер, поликлиникалар болгаш культура-амыдыралдың өске-даа тудуглары туттунган.

Оон-биле чергелештир дыка хөй министерстволар болгаш ведомстволар 1981 чылдың бирги чартыында планның көргүзүглерин кудулатканын, бүдүрүлгени интенсификастаар талазы-биле ажылды кошкак чорудун, каттыжыышкыннарның, бүдүрүлгелерниң, тудугларның, организацияларның удуртукчуларында күрүне, план болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун шыңгыы сагырын хандырар дээш чогуур негеде салбайн турарын хуралга айтып турган. ССРЭ-ниң чамдык министерстволары, ведомстволары, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, бүдүрүлге күчүлерин ажыглаарын экижидип турган, продукция бүдүрерин көвүдериниң дээштиг хемчеглерин албайн турарлар. Үлетпүр продукцияның чугула хевирлерин болгаш улустуң хөй хереглээр бараанларын бүдүрүп үндүрериниң даалгаларын дыка хөй бүдүрүлге черлери күүсеттээн.

СЭКП-ниң XXVI съездизинин шиитпирлерин, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң партияның съездизинге ТК-ның Отчёт иштекелинде кылган негелелерин болгаш айтыышкыннарын улуттуга болдургаш, боттарының чагыргазында турар каттыжыышкыннарның, бүдүрүлге, тудуг черлериниң болгаш организацияларының 1981 чылдың бирги чартыында ажылының түңнелдерин ыяк аналитээрин, бар четпестерни узуткаарының, 1981 чылдың планын болгаш социалистиг хүлээлгелерин долдур болгаш ажыр күүседириниң хемчеглерин ажылдан кылган, боттандырып чорутканы, оон-биле улус ажыл-агыйының улам ынай чайгылыш чокка хөгжүүрүн хандырарын ССРЭ-ниң министрлериниге, ведомстволар удуртукчуларынга болгаш эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниге ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели даасканы.

Доозулбаан тудугларның болгаш эптеп тургустунмаан дериг-херекселдериниң хемчээлин кызырарының, бүдүрүлге күчүлерин болгаш кол фондуларны ажыглалга киирериниң планнарының күүсеттинериниң, чиг-этти, одалга энергетиктиг болгаш өске-даа материалдыг курлавырларны камнаар болгаш таарымчалыг ажыглаарының талазы-биле ажылды күштелдириниң, улусчу херегледдиң бараанларын кылып үндүрериниң көвүдериниң, оларның ассортиментизин калбартып, шынарын экижидериниң өргежок чугула бооп турарынче кичээнгейни угландырган.

Хуралга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Тихонов чүве чугаалаан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары А. П. Кириленко ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң хуралының ажылынга киришкен.

(СЭТА).

МАЛЧЫН ӨГ-БҮЛЕ

«Х Улуг хурал» совхозтуң Кара-оол Долаанович биле оон кадайы Александра Энге-Маадыровна Даргын-оолдар хөй кадарарынга ам 11 чыл болуп турар. Бо кежээ, кызымак малчынар чыл бүрүзүнде чедик көргүзүглүг болгаш, совхоз коллективиниң хүндүткелин чедип алган.

СЭКП-ниң XXVI съездизин төлептиг белек-биле үткүүр дээш, Даргын-оолдар бо чылдың эгезинде төрүүр 100 хойга онаалыыр 85-тен эвээш эвес хураганны менди дорук-турарын, хой санындан-на 2,5 кг дукту кырган алырын хүлээнген. Кызымак малчынар сөглээн сөзүнге эз болган. Олар 100 ходдан 101 хураганны менди дорук-турган, хой санындан-на 3,5 кг дукту кырган дужаган.

Хойларны кырыыткаш, эки өөт-сигенниг Узун-Сайыр бажыңче чайлаган көжүп үне берген. Амгы үеде малчын өг-бүленің эзлери ниитиниң малынга чемнер белеткээринде идепкейлиг киржип турар.

Х. ОНДАР.

Кызыл район.

ИДЕОЛОГТУГ АЖЫЛДЫ САЙЗЫРАҢГАЙЖЫДАР

ВЛАДИМИР. (СЭТА). Партия организацияларының идеологтуг ажылы улус ажыл-агыйын интенсификастаарын дүргедедириниң, камныг болгаш хумагалыг болуру дээш походка киржиринче кижи бүрүзүн хандыкшыдарының, күш-ажылчы кижизидилгениң чаа хевирлерин болгаш аргаларын кептередириниң сорулгаларын шиитпирлээри-биле чарылбас холбаалыг. Идеологтуг ботташ политика-кижизидилгелиг ажылдың айтырыгларынга хоолбаштыр партия хооркомнарының болгаш райкомнарының бирги секретарларының Владимир область семинарынга оны демдеглээн.

СЭКП ТК-ның Пропаганда кылдызының эргелекчизи Е. М. Тяжельников ол семинарга иletкел кылган.

Областың улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларында чамдык министерстволары, ведомстволары, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, бүдүрүлге күчүлерин ажыглаарын экижидип турган, продукция бүдүрериниң дээштиг хемчеглерин албайн турарлар. Үлетпүр продукциянын чугула хевирлерин болгаш улустуң хөй хереглээр бараанларын бүдүрүп үндүрериниң даалгаларын дыка хөй бүдүрүлге черлери күүсеттээн.

СЭКП-ниң XXVI съездизинин шиитпирлериниге холбаштыр ажылдың чоннарның марксизм-ленинизм өөредилгезин, патриотчуг болгаш ажыл-чаа кижизидилгезин сайзыраңгайжыдар талазы-биле дүжүлгалыг семинарның киржикчилери солушкан.

Тыванын ... библиотека

Политиктиг, экономиктиг өөредилге

ДЭЭШТИИН БЕДИДЕР БИС

БҮГҮ совет улус-биле бир дөмей Кызыл районуның коммунистери, ажылчы чоннары партияның әдчетлиг XXVI съездизиниң шиитпирлерин хандыр өөренип, амыдыралга боттандырар дөш политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрүлүшкүнүг ажылдап турар. Эрткен өөредилге чылы СЭКП обкомунуң Политиктиг чырыдыышкын бажыңының сумезин ёзугаар өөредилгениң бүгү звеноларына «Партия — бистиң үениң утаанны, алдары болгаш арын-нуурум» деп темалыг баштайгы кичәәлдерин эрттирген. Оон соонда СЭКП-ниң маадырлыг эрткен оруун, 1981-1985 чылларда болгаш 1990 чылга чедир үеде ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгүүлдезиниң кол угланыышкыннарын, съезд материалдарын өөренирин уламчылаан.

Районуң партия организациязы, СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин, «Идеологтуг, политика-кижиандилгелиг ажылды улам ынай экижидер дутайында» партия Төп Комитединиң доктаалын амыдыралга боттандырар дөш экош эвес ажылдарны кылган. Бүдүрүлгелерде, совхозтарда, албан организацияларда, школаларда партия организациялары өөредилгениң шынарын, оон дөштинн экижидер сорулгабиле өөредилге чылының эгезинде четчеңдөшкинни багай эвес чоруткан. Политиктиг болгаш экономиктиг школаларның язык-бүрү звеноларына районга шиитизи-биле 3502 кижи эрткен өөредилгеге чылында өөренген, азы бүдүрүлгеде ажылдап турар ажылчыннарның 60 хуузу өөредилгеде хаара туттунган. Оон иштинде 598 коммунистер бар, ол болза районуң коммунистериниң 90 ажыг хуузу болур.

Районуң партия организациязы коммунистериниң болгаш партия кежигүү эвестериниң марксисчи-ленинчи өөредилгезин экижидер сорулга-биле чамдык тодаргай хемчегдерин ап чоруткан. Эрткен чылын партия райкомунуң бюрозунга «Тиилелге», «Шамбалыг», «Кара-Хаак» совхозтарда экономиктиг өөредилгениң талазы-биле, майда партия райкомунуң үшкү пленумунга, СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин дүшүүр политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгелерни экижидер талазы-биле хемчеглер дугайында айтырыгны чугаалашкан, тодаргай докладлы хүлээп алган. Үшкү пленумуң шиитпирлерин күүседир дугайында айтырыгны партия организациялары айтырыгны партия хуралдарына чугаалашкан, политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгени экижидер хемчегдерни ажылдап кылган.

Пропагандист кадрларны шилип алырыңче кичәәнгейни салган. Эрткен өөредилге чылында районга 157 пропагандистер ажылдап турган, оларның 60 ажыг хуузу улептүр бүдүрүлгелериниң совхозларының, албан черлериниң удуртукчулары. Пропагандистериниң хей нуруузу дээн болгаш доосхан дөөн эртеминг.

СЭКП обкомунуң Политиктиг чырыдыышкын бажыңы, районуң партия организациязы пропагандистерниң теоретиктиг билиин болгаш башкылаар мергежилин бедидеринче доктаамал кичәәнгей салып, ай, квартал санында семинарларны эрттирип келген. Оон түкпелиде чылдан чылче политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң шынары экижип, дуржулгалыг пропагандистерниң саны көвүдөөн. Ол чугула партийжи даалганы ак сеткилдиг күүседип турар пропагандист кадрлар эвзоп эвес. Оон чижээнге политшколаларның болгаш экономиктиг школаларның пропагандистери «Тиилелге» совхозта Ю. Монгушту, В. Оюяну, М. Салчакты, районуң холушкак садыында А. Саянны, культура килдизинде В. Сарапуловту, районуң харылзаа бөлдиринде С. Зубковту, сан килдизинде Х. Сарыг-оолду болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырын болур.

ҮСТҮНДЕ ады кирген дуржулгалыг пропагандистер кичәәлдерге баш удур белеткеним, аная ажыглаар ужурлуг көргүзүг материалдарын белеткеп ап, кичәәлдерни солуп кылдыр эрттирип турар. Районуң холушкак садында А. Саянныңы пропагандистен турар экономиктиг школаазының ажылын көргүзүп-ле четчир. Ында 42 дыннакчы бар. Оларның ону коммунистер, алдызы комсомолчулар. Пропагандистиң эки ажылының түпелинде дыннакчыларниң хей-нинти ажылынга киржилгеи идепкейжээн. 42 дыннакчыларның 17-зи агитатор, 12-зи политинформатор, 3 кижи хөрөөженнер чөвүлелиниң кежигүү, 5-и эш хуу судунуң кежигүү. Пропагандист кичәәл бүрүзүнге кичәәнгейлиг белеткеним, көргүзүг материалдарын, техниктиг хөрөкселдерни ажыглап келген. Өөренип турар темаларны республиканың, районуң, коллективтиң ажыл-амыдыралыбиле холбап, кичәәлдерни солуп кылдыр эрттирип турар.

Эки организастаттынган өөредилге ажыл-агыйның мурнунда салдынган сорулгаларны чедиишкиннинг шиитпирлөринге улуг салдарны чедирген. Районуң холушкак садының коллективи ай, квартал планнарын үргүлүг күүседип, садыг организацияларының аразында социалистиг чарышка чаңгыс удаа эвес тиилекчи болган.

1981-1982 өөредилге чылында районуң партия организацияларының мурнунда политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң шынарын экижидип, оон дөштиг чоруун чедип алыр талазы-биле улуг сорулгалар салдынган. Чаа өөредилге чылында четчеңдөшкинни шынарлыг чорудуп, пропагандист кадрларны шын шилип алырынче кол кичәәнгейни салыр. Келир өөредилге чылында пропагандистериниң чогаадыкчы планныг ажылдаарын чедип алыр.

Чаа өөредилге чылында СЭКП-ниң XXVI съездизиниң материалдарын түгүл ажылчын коллективтерге эвес, чоннуң чурттап турар черинің аайы-биле кижи бүрүзүнге чедир өөредирин уламчылаар бис.

С. МААДЫ,
СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы.

ХАБАРОВСК КРАЙ. БАМ-ның чөөн участогунда Ургал деп төп хоорайның келир үеде кандыг болуру улам тодаргай көстүп кел чоруур. Ында Украинаның төлөөлери — «Укрстрой» тудуг-монтаж поездизиниң ажылчыннары ажылдап турарлар. Олар чаагайжыды туттунган суурну, 150 орунлуг эмнелгени, поликлиниканы, уруглар садын, школаны ажыглалга киргеннер.

СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлеринде он бирги беш чылда Байкал-Амур магистралының бүгү оруунга шимчәшкинни ажыдарын көрген.

Коммунист, Октябрь Революциязы болгаш Күш-ажылдың Кызыл Тук орденнериниң эдилекчизи Е. Д. Михайленковуң удуртканы комплекстиг бригадазы Ургалда мурнакчы тудугжуларның бирөзи. Оон кежигүннери Киевтен «Укрстрой» тудуг-монтаж поездизи-биле чедип келгеннер. Үк бригада Кировтуң бажың тудар комбинадының № 1 болгаш № 2 бүдүрүлге баазалары-биле Ургал суурнуң ажыглалга кирер объектилерин хуусаадан эрте дужаар талазы-биле социалистиг чарышты салып, керөөн чарганнар.

ЧУРУКТАРДА: (адааанда) мурнакчы бригаданың кежигүннери (солагай талазындан) В. Сович, В. Билько, Г. Филиппова, Н. Михайленко, бригадир Е. Михайленко, В. Колубелов болгаш Н. Шкорина; (үстүнде чурукта) — Ургалдың столоваязында мурнакчы поварлар С. Полтавец биле Г. Максимова.

А. ШАЛЯХОВТУҢ фотолары.

«Шынга» харыы

ЧАЙЛАГЖЕ КӨЖҮРГЕН

«Кыштагда чайлаг» деп «Шын» солунга парлаттынган материалдың авторунуң айыткан фактылары колдуунда шын болуп бадыткаттынган. Чагаада айыттынган фактылары хынап көргеш, кыштаандан кешпейн олурган малчыннар Салчак Кунчу, Михаил Серин, Биче-оол Мочаа-оол, Салчак Дас, Салчак Харлыг-оол болгаш Иргит Шилей оларны чайлагларже көжүрүп үндүрген.

Совхозтуң өске-даа малчыннары хойларын кыргыдын доосхан, эки оттуг чайлагларже организастыг көжүп чоруткан. Совхозтуң дирекциязы, Карты көдөө Советинің күүскому чайлаглаашкынның планын ажылдап кылган, төлевилеттинген хемчегларни ол ёзугаар боттандырып турар.

С. ОЧУР,
«Малчын» совхозтуң директору.

Мөңгүн-Тайга район.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде

КҮҮСЕЛДЕНИ АЛБАН ХАНДЫРАР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Президиуму «1981 чылдың бирги чартыында республиканың социал болгаш экономиктиг көгүүлдезиниң планының база Күрүне бюджединиң күүселдезиниң дугайында» айтырыгны чугаалашкан. Тываның ажылчы чону СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин, анаа СЭКП ТК-ның Отчёт илеткелиңге Л. И. Брежневтиң салган сорулгаларын, «Он бирги беш чылдың даалгаларын өдиишкиннинг болгаш ажыр күүседир дээш РСФСР-те Бүгүросцияның социалистиг чарыжының дугайында» РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-тиң 1981 чылдың май 18-те хүлээп алганы доктаалын амыдыралга боттандырбышаан, чартык чылда республиканың экономиканың көгүүлдерингe тодаргай көскү түпелдерни чедип алганы Министрлер Чөвүлелиниң демдеглээн.

Үлетпүр продукциязын сайгарарының чартык чыл планы 102,2 хуу, бараанны — 102,5, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн өзүлдези — 102,8 хуу күүсеттинген. 1981 чылдың январь-июнь айларда үлетпүр продукцияларының хөнирлерининг хей кезиниң планнары күүсеттинген.

Культура-амыдырал болгаш ажыл-агый хереглелиниң бараанларын бүдүрериниң чартык чылда планы 104,1 хуу, оон иштинде мебель бүдүрери 108,2 хуу күүсеттинген болгаш эрткен чылдың бо үеже-биле дөнүүргө, ол 11,2 хуу өзүлделиг болган.

Республиканың совхозтары чартык чылда күрүнеге сүт садарының планын 113,3, эштин — 115,5, дүктүүн — 157,9, чүүрга бүдүрериниң планын 152,7 хуу боттандырган. Күрүнеге сүт болгаш дүк садарчының планын районнар шупту күүсеткен.

«Тыва сүт тудуг», «Тыва септелге-тудуг» трестер көрөөлиг ажылдар планларының күүселдезин чедип алган. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн өзүлдезин болгаш тудуг-монтаж ажылдарының бот-үнезин зөвөөдерин «Кызылөөстрой», Тыва автоорук тудуг эргелелдери, «Тыва тудуг» трестин № 48 тудуг эргелели, «Шагонартяжстрой» трестин № 20 КМК-зы, Тываның транспорт эргелелиниң КМК-зы чедип алган.

Нинти ажыглалдың автомобиль транспортунга чүк сөөртүлгезиниң планы 111,0 хуу, сүт транспортунга—125, агаар оруу-биле пассажирлер артыштырарының планы 113,6 хуу күүсеттинген.

Күрүне болгаш кооперация садыының үүрмектеп садар бараан саварылгазы 2,1 хуу улгаткан, чүүртакчы чонга пландан ажыр 2,4 млн. рубльдың бараанын саткан. Чонга амыдыралдың ачы-дузазын чедиринің хемчөөли эрткен чылдың бо үеже-биле дөнүүргө 8,1 хуу өскен, оон иштинде ыдыг өзүлдези Мөңгүн-Тайга, Өвүр районнарның болгаш Кызыл хоорайының амыдырал халдырыга черлери чедип алган. Оон-биле кады республиканың чамдык министерстволары, ведомстволары, улус депутаттарының чер-чер Советтериниң күүскомнары Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1981 чылдың апрель 17-де хүлээп алган доктаалының күүселдезин хандырбаан болгаш хожудап турар бүдүрүлгелериниң, тудуг организацияларының болгаш ажылагыйларының планныг онаалдаларының күүселдезин чедип алырын хандырарының хемчеглерин чедип албаан.

Чижээ, «Тудуг кезектери» комбинат, демир-бетон кылыглар, конструкциялар бүдүрериниң, «Тыва көдөө тудуг» трестиң бүдүрүлгелери тудуг ыжы сөөртүрүүнүн, тудуг материалдары болгаш демир-бетон кылыглар бүдүрериниң чартык чылда планныг онаалдазының күүселдезин чедип албаан. Кызылдың алгы заводу кидис ыдык бүдүрериниң планын күүсеттээн. Аш-чем үлетпүрүүнүн эргелели, Чадаана, Кызыл, Ак-Довурак хоорайларының, Бай-Хаактың хлеб заводтары, Үстүү-Енсейиң балык заводу хлеб, булочка кылыглар бүдүрериниң, балык тударының чартык чылда планын күүсеттээн. «Тудуг кезектери» комбинат, Чадаананың райүлетпүр комбинады, Тес-Хем районуң ыяш ажыл-агый чери, Тыва автосептелге заводу, Үстүү-Енсейиң балык, Чадаананың болгаш Бай-Хаактың хлеб заводтары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүн талазы-биле планнын күүселдезин хандырбаан.

Республиканың тудуг организациялары бо чылың 11,3 млн. рубльдың тудуг-монтаж ажылдарын чедир кылбаан. Чижээ, «Тыва көдөө тудуг» трест эрткен чылдың бо үеже дөнүүргө, бо чылдың 1568 мун рубльдың өөрөштө шингээдип алган. Керөөлиг ажылдарның планы чүгле 77,4 хуу күүсеттинген. Оон-биле кады «Шагонартяжстрой», «Тыва тудуг» трестер ол-ла планның күүселдезин — 52,6, 61,4 хуу, «Тыва көдөө тудуг» трест — 78,4 хуу боттандырган.

Чоннуң Амыдырал хандырылга министерствозу амыдыралдың ачы-дузазын чедиринің планының күүселдезин чедир боттандырбаан. Министерствоның 23 бүдүрүлгелериниң 12 коллектив бирги чартык чылдың планныг онаалдазының күүсеттээн. Хову-Аксының амыдырал хандырылга комбинады, Барыын-Хемчик, Эрзин районнарның амыдырал хандырылга бүдүрүлгезиниң эргелелдери ажылын сулаткан.

Чамдык бүдүрүлгелер болгаш ажыл-агый организациялары күрүнеңиң төлевир чурумнарын экижидерин чедип албаан. Главкрасноярскстройның, «Тудуг механизация» трестиниң № 14 механизация эргелели бирги чартык чылда бюджетче киирер төлевирин көрдүнген хуусаазындан орай киргеи. Аш-чем үлетпүрүүнүн эргелелиниң бүдүрүлгелериндe, «Тыва септелге тудуг» трестиң бүдүрүлгелериндe саваажыгтөлевир чурумун тургусканы негелдеге дүүшпес.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели 1981 чылдың бирги чартыында республиканың социал болгаш экономиктиг көгүүлдезиниң планының күүселдезин чугаалашкан, четпестерни шингыы демдеглевишаан, бо чылдың ийиги чартының планныг онаалдаларының күүселдезин албан хандырарын министерстволарга, ведомстволарга, ажыл-агыйларга, тудуг организацияларынга дагыл турар доктаалды хүлээп алган.

Үшкү черде

АВТОТРАНСПОРТТУ ЧӨП АЖЫГЛААР

Чөөн-Хемчик районуң ажыл-агыйлары болгаш албан организация, бүдүрүлге черлериниң материалдыг баазалы хүн бүрү быжыглап, оларның балансызында 878 автомашина саватныып турар. Оларның үүгле 500-ү улус ажыл-агыйынга үлүүн киирип келген. Ол-ла балансыда кирип келген сүт болгаш суг сөөртүр 79 автомобильдериниң 34-үн кандыг-даа чөпшөөрел чокка чүк сөөртүр ажылдарга ажыглаары-биле эде дерзоп. 155 автомашинаны язы-бүрү чылдагаанар-биле үндүр бижээн болгаш 75 машина кылыр арга чок кыдыр тоймаглаттынган.

Хей түнүг акша-хөрөнгини чарыгдап турган, күрүнеден садып алган автотранспортун кайы хамаан чокка эдилеп, оларны башкарган чолаачыларның ажылынга хыналданы тургуспайн турган, хей санныг машина-техниканы чогуур хуусаазынга чедир ажыглаайн, кандыг-бир чылдагаан тынкан, өлекке үндүр бижип база оларны тоймаглап турган ажыл-агыйлар районда эвээш эвес.

«Тыва» совхозтуң балансында 43 автомашина бар. Амды үеде оларның үүгле 20-зи ажылдап турар. 11 автомобиль септеп-дерилер арга чок кыдыр тоймаглаттынган. «Большевик» совхозта байдал оон дөөредевес. Үк совхозтуң 44 автомашиназының 20-зи ажыл-агыйның эдырларында хөрөктиг чүүктерни сөөртүп турар. 8 машина тоймаглаттынган, суг сөөртүр 4 автомобильди чүк сөөртүр кылдыр «чаарты» дерзоп.

Районуң чамдык бүдүрүлгелери быжыглаттынган машина-техниказынга кам чок болуп, оларны чогуур хуусаазынга чедир өдилевес, үреп тоймаглаар чоруктар бар. Чижээ, № 3 КМК-ның 22 автомашинызының үүгле 7-зи амгы үеде ажылдап турар, 8 машина шуут тоймаглаттынган. Төп өмнелгениң автомашиналарының 50 хуузу ажыглалда, аварияга таварышкан дөрт машинаны үндүр бижээн. Сельхозтехкүркомнуң районнар аразында каттыжышкыны 3, автотранспорт бүдүрүлгези 14 автобусту тоймаглаан, ажыглалдан үндүрген. Хей санныг машина-техника чогуур хуусаазынга чедир ажыглаттынмайн, өлекке үндүр бижиттиниң турарының чылдагаалы чүдүл?

Чамдык ажыл-агыйларның болгаш бүдүрүлгелериниң, албан организацияларының удуртукчулары, инженер-техниктиг ажылдакчылары чолаачылар ортузунга политкижиндилгелиг ажылды четпес чорудуп, социалистиг чарышты дөштиг эвес организастап келгениңден машина-техниказын хумагалыг эдилевес, авария кылыр чоруктар чолаачыларның аразында хей болуп турар. Инженер-техниктиг ажылдакчылар автомашиналарга техниктиг хайгаралды кылбайн, рейсче үндүрер таварылгалар бар, оон түнелинде үрелиишкиннер бо-ла болу бээр. Ындыг чоруктар күрүнеңиң автоинспекция черинин талазындан автомашиналарга техниктиг хыналдаларны чоруткайн, чолаачылар ортузунга кижизидилге ажылын четпес тургусканындан база хамаржып турар.

Автоаварияндан үрелген, чылдагаан чок черге үндүр бижиттинген, тоймаглаттынган автомашиналарының эдлерин өдилеп, оларга бүрүү онаан, истелге органнарынче киирер хемчегларни дарый алыры коллектив бүрүзүнүн удуртукчуларындан негеттинип турар.

Н. ДАЖИНМАЙ.

ЧЕДИИШКИННЕРГЕ ДОКТААВАС

Кызылдың алгы заводунуң коллективи СЭКП-ниң XXVI съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар, бүдүрүлгениң планныг онаалдаларын чедиишкиннинг күүседир дээш он бирги беш чылдың баштайгы чылын кызымак ажыл-иш-биле эгелеп, цехтер, бригадалар аразының социалистиг чарышын улам калбарткан. Чарыш түпелин кварталдан үндүргеш, тиилекчилерге шилчиир Кызыл тукту, вымпелди тыпсып, акша шаңналын берип турар.

Идик даараар цехте ийи бригада бар: бажыңга кедер чиик болгаш бродни идик даараар. Бистиң цех ийиги кварталдың түпелин-биле заводта цехтер аразының социалистиг чарыжынга тиилөөш, шилчиир Кызыл тукту, 100 рубль түңнүг акша шаңналын алган.

Цехтиң күш-ажылчы чедиишкинин демдеглеп тура, бригадаларның түс-түста ажылын база эки деп саңдаар апаар. Цехте шупту 23 ажылчын ажылдап турар. Ында хоочуннар-даа, аныяктар-даа бар. Оларның хей-нинти ажылынга, чаңгыс кижи дег, идепкейлиин, хүлээлге күүселдеп дөш кызымаан, социалистиг чарыштың негелделерин долузу-биле сагып билирин демдеглээри черле артык эвес. Ылаңгыя чиик идик даараар бригада (бригадири Л. С. Ильина) ийиги кварталдың түпелин-биле заводка бирги черни алган.

Социалистиг чарышты организастап, ону ёй-шаанда түпеп, тиилекчилерни өдилеп, шаңнал-мактал тыпсыр талазы-биле ажыл заводта багай эвес чоруп турар. Бүдүрүлгениң профовилел комитединиң киржилгези-биле калбак хуралынга социалистиг чарыштың тиилекчилерин өдилеп, шаңнап-мактап турар.

Бодум бо-ла цехке ажылдап эгелөөн, күш-ажылга маңаа дадыккан болгаштың аныяк ажылчыннарга дуза кадып, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле медерел көөрүнге оларны кижизидип, коммунист кижиниң үлегерин көргүзөр дөш болдунар аргаларны ажыглап чоруур мен. Цехтиң ажыл-агыйын чоокта чаа удуртуп эгелезимзе-даа, алыс таныш ажыл, боттуң эш-өөрү болгаш үүлевес чедиишкиннинг чогуп турары бо. Цех ийиги кварталда 40 мун эжеш идик бүдүрер планын 41,2 мун кылдыр ажыр күүсеткен. А хүн нормазы — 336 эжеш идик. Ону база доктаамал ажыр күүседип турар. Чедин алдынган чедиишкинге доктаавайн, күш-ажылдың темпизин улам шапкынчыдары — хүнүүн сорулгазы ол.

Бүдүрүлгеге ажылчыннарның долу күжүн ажыглаарда, оларның дыштанылгазынче чоюур кичәәнгейни салып, мораль талазы-биле деткиири чугула. Хоорай кыдынче коллективтиг агаарлаашкынны бо чылың ийи удаа организастадывыс, Саян-Шушенск ГЭС-ти барып көрүп чордуувус, удавас Чагытай хөл кыдыынче дыштанылганы база организастаар бис.

Нинтиниң малынга четчир санныг чемин белеткеп алыр талазы-биле совхозтарның, бүдүрүлгелериниң база организацияларның коммунистерине болгаш комсомолчуларынга, ажылчыннарынга болгаш албан-хаакчыларынга, студентилерге болгаш сургуулдарга, республиканың бүгү ажылчы чоннарынга СЭКП Тыва обкомунуң кыйгырымын цехке тапышкаш, ону чүүдүтүүнүн, бир үн-биле деткиишаан, цехтиң ажылчыннары бо чугула кампанияга идепкейлиг киржирин боттарының мурнунга бедик хүлээлге кылдыр көрген.

Кызылдың алгы заводунда кады ажылдап турар эш-өөрүнүң хүндүткелин чаалаан болгаш комсомолчуларынга, ажылчыннарынга болгаш албан-хаакчыларынга, студентилерге болгаш сургуулдарга, республиканың бүгү ажылчы чоннарынга СЭКП Тыва обкомунуң кыйгырымын цехке тапышкаш, ону чүүдүтүүнүн, бир үн-биле деткиишаан, цехтиң ажылчыннары бо чугула кампанияга идепкейлиг киржирин боттарының мурнунга бедик хүлээлге кылдыр көрген.

Кызылдың алгы заводунда кады ажылдап турар эш-өөрүнүң хүндүткелин чаалаан ажылчыннар хей. Оларның бирөзинге П. Г. Казанцева санаттырар. Прасковья Георгиевна кидис идиктер кылыр цехтиң белеткелчиин болуп ажылдап турар.

Бо беш чылдың бирги чылының планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир дээш калбарган социалистиг чарышка киришкеп, улам кызымак ажылдап, ай планын үргүлү 120 хуу күүседип турар.

Т. СЕМИНА,
Кызылдың алгы заводунуң цех начальниги.

ЧУРУКТА: ажылчын П. Г. Казанцева.

В. ДЫДЫРАШ-ООЛДУҢ фотозу.

Эки чурттаар төлөөде – эки ажылдаар

СЕТКИЛИВИС ХАНАР

Чоннуң бараанларга болгаш аъш-чемге негелде-хереглелдерин долу хандырары амгы үеде чугула сорулга дөөрзин СЭКП-ниң XXVI съездизи онзалап дем-деглээн болгай. Ону боттандырары ол адырда ажылдап турар кижилерниң ак сеткилдиг кызымак ажылындан улуу-биле хамааржыр.

Бистиң Черби суурда чоннуң хереглелин хандырып турар 3 магазин, бир пекарня бар. Оларда 20 ажыг кижи ажылдап турар. Бо болза көдөө черге бичии эвес коллективтир. Магазиннерде болгаш пекарнада эки ажылдап-даа, эки чурттап-даа билир, чоннуга төлептин-биле бараан боор чоруур кижилер эвээш эвес. Ынчангаш оларның дугайында чылыг сөстерни «Шын» солунда «Эки чурттаар төлөөде — эки ажылдаар» деп ийнити эгезинде алаанга чугаалаксаар күүсел тыптын келир-дир.

Суурда магазиннер болгаш пекарня планныг даалгаларын болгаш социалистиг хүлээлгелерин чыл, квартал болгаш ай санында чедиишкиннинг күүседип келген. Оон-биле кады магазиннерде барааннар бар, хире-шаа-биле эдбек, пекарнының бүдүрүп турар продукциязының шынары база эки дээрзин чугаалап каары артык эвес. Ол бүгү Черби суурнуң чурттакчыларының сагыш-сеткилин өөртүп, хандырып турар.

Суурнуң үлетпүр бараанны садыглаар магазинин планын болгаш социалистиг хүлээлгезин ажыр күүседип келгеш, районуң садыг организацияларының аразынга үшкү черин-даа ап турган. Магазиннин эргелекчизи Любовь Грек үр чылларда садыг шугумунга ажылдап келген улуг стажтыг, дуржулгалыг садыгжы. Ол чүгле бо Черби суурга безин 8 чыл ажылдап турар. Л. Грек садып алыкчыларга кончуг эвдек, кижилериниң чугула хереглээш, чагыг киргеи барааннарын алызынга чедир күүседирин оралдажыр. Ынчангаш ол совет садыгның ажылдакчызы деп атты бедин-биле эдилеп чоруур. Бо-ла магазинин садыгжызы Илья Грек база эки ажылдакчы. Ол баштайгы чылдарда автомагазинге элээн үр садыгжылаан, малчыннарның барааннарга хереглелдерин эки хандырып турганыдан, оон ядынга хомудал киреден туржук, харын мактаалдар, өөрүн четтириишкиннин сөстери дыңналыр турду.

Гректер чаңгыс магазинге кады ажылдаар дугайында дилег киирерге, Чербинин үлетпүр барааннар магазининче чорутканы ол. Бо магазиннин коллективи 1980 чылдың бараан саварылгазының планын 113 хуу күүсеткен. Чаа бөш чылды Гректер шалынчы ажыл-иш-биле эгелөөн. Оон өөрүүнүт түнелдери болза, бараанны үүрмектеп садарының бирги кварталда планныг даалгазын 115 хуу, ийнити кварталдың планын 117 хуу күүсеткени болуп турар. Ынчангаш бо магазиннин бичии коллективи Кызыл райпотребсоюзунуң садыг четкилериниң социалистиг чарыжының мурнакчыларының мурнуку одуруунда кирген.

Чербинин улуг аъш-чем магазинин Ирина Александровна Избекова эргелекчилеп турар. Бо дуржулгалыг хоочун садыгжының магазиннин ажылын билдилиг башкарын турарындан бичии коллективи ай, квартал планнарын доктаамал ажыр күүседип келген. Магазиннин анаа садыгжызы Наталья Аракчаанның дугайында мактаалдыг чугаалларны чербижилерден хөйну дыңнаан болур.

Аныяк садыгжы дагдынынчы эргелекчизиниң хүн бүрү дузазының ачызында ёзулуг-ла ажылынга бердинген кижи болу берген. Оон часкаан ажылдаар эдлөөнде көөрге, магазин ажылдаар шагындан 10-20 минута мурнаа ажыттына берген турар. Бир эвес садып алыкчылар эдлөөнде хей болза, олар хереглээн бараанларын шупту алгыже чедир, магазинни хаар шактан 30-40 минута-даа ажыр садыглаптар. Н. Аракчаа аныяк шагының минута бүрүзүн үнелеп билир дээрзин бараанларны садарынга баш хуур белетнеп алыры, садыглап турда эрес-шалыкшыны дерчилеп турар. Ынчангаш аныяк кыстың Чербинин чоннуң мактап чугаалажып турарында чөптүг. Черле ынчангаш чербижилерден: «Садыгжыларының ажылдан турары кандыг-ла?» деп айтырар болза — «Оларның ажылдан турарынга сеткилиис хаанар» деп харыы дыңналыр.

Р. ОҢУР-ООЛ
Кызыл район.

Бомбурзектиң судалы

СЭТА-ныҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

ЧОННУҢ ЧААГАЙ ЧОРУУНГА

Күш-ажылчы кижи дээш, оон чаагай чоруун улам бедидери дээш сагыш салышкын — СЭКП-ниң XXVI. съездизинге көрдүнген экономиктиг политиканың кол сорулгазы. Оны чедишкиниг боттандырарына профэвилел организациялары чугула рольдут. Кижилерниң амыдыраар, ажылдаар, дыштаныр байдалдарын эжижидер талазы-биле ук организацияларның чорудуп турар ажылының дугайында СЭТА-ның корреспондентилериниң дыңнадып турары болза:

ЧЕЧЕКТЕР, РОБОТТАР, ЛАЗЕРЛЕР

Ленинградтың В. И. Ленин аттыг оптика-механика каттыжышкыныың элээн каш участоктарында механиктиг хептекчилер болганы шой кудукчулары ажылдаа эгелээн. Оларны бүдүрүгениң администрациязының, парткомунуң болган профкомунуң чогаадып кылганы автоматизация программазын өзүгаар ажылаа киргеген ол. Демир «холдар» кижилериң күш-ажылын дыка чиигеткен, ажылдаар байдалдарны эжижиткен.

Фирманың продукциязы бүүдеге балдингир, оон-биле хады оон цехтери арыг-сыдыг, девискээри дыка ногаанчыттынган. Агаарның арыг болурун автоматтар хынап турар. Оларның ажылын чүгле инженерлер эвес, профкомиун күш-ажыл камгалалының талазы-биле доктаамал комиссияның төлээлекчилери база харагалзап турар.

ЭКИ ХАНДЫРАРГА...

Душанбениң «Таджикгидроагрегат» заводунуң коллективинин социал-экономиктиг хөгжүлдезиниң планының бир чугула пунктузу күүсеттинген. Мындыр амыдырал хандырылгазының комплекстиг пунктузу ажыттынган.

Бүдүрүлге девискээрниче кирер эжик аксында парикмахерская, оон ыраак эвесте хеп чуур чер пунктузу, чагыглар столу бар. Баш бурунгаар чагыглар кылып каапаш, ажылчыннар эвлчег соонда аъш-чем продуктуларын ап алырлар. Химчистка, идик септээр бала хеп даарлар мастерсаалар тургузар черлери завод тускайлап берген.

Күш-ажылчы кижи дээш сагыш човаашкын бодунуң үре-түннелин берип турар. Коллектив планныг даалгаларын чедишкиниг күүседип турар. Барык-ла бүү продукция — тараа комбайннарының гидробелдирлери — күрүнеениң Шынар демдээ-биле үнелеттинген.

АНЫЯК САЛГАЛГА

Кишиневта «Электроточприбор» заводтуң профкому Кара далай эринде «Колос» деп рансионадыче бичин чаштар-биле ажылдаар эр эки аныяк ажылчыннарны чоруткан. Олар шупту педагогиктиг билиглерни чедип ап, хостуг үеин культурлуг эрттирерин организастаарына өреенни алган, кижи бүрүзүңүн спортчу белеткелин эки.

Аныяк салгал дугайында сагыш салышкын — профэвилел активчилериниң ажыл-чорудулгазының чугула угланышкыннарының бирээзи. Олар ургларны садиктерже киирип, пионер лагерьлериче чорудуп, дыштанып хүннерде ажылчын өг-бүлелерин заводтуң дыштанылга бажыңыче чедирерин организастаар турардар. Улуг класстарның өреникчилеринге завком чүрт иштинге турисчи аянчорук кылыр путевкаларны берип турар.

ТУРИСЧИ МАРШРУТТАР-БИЛЕ

Москвачылар Камчаткадан Байкал чедир аян-чорук кылып болур аргалыг болган. Туризм болган экскурсиялар талазы-биле Москва хоорай чөвүлеи Камчаткада-Петропавловскиден эгелээр чаа маршрутту ажыткан. Аян-чоруккa инактар оон ангыда Сахалинге, Хабаровскиге, Иркутскиге баарлар. Байкал хөлдүү эрининге дыштанырлар.

Бо чайын төрээн черни кезин походтаарыга найысылдың 120 мың чурттакчылары киржир. Олардың дыка хөй Москва чоогунуң туристи базаларына шелээлин эрттирип, кадыкшыл поездилери болган автобустар-биле аян-чорук кылырлар.

(СЭТА-ның корр.).

С. КАНЯНЫҢ ТҮҢНЕЛ ЧУГААЗЫ

ВАРШАВА. (СЭТА). ПКАП ТК-ның Бирги секретары С. Каня ПКАП-тың IX оюза съездизин хаап тура түннел сөс чугаалаан. IX съездини ол Польша дээш, социализм дээш партияның аажок улуг харысалгалыг болурунуң съездизи кылдыр тодарадып көргүскен.

Ниитилелге партияның сырый каттыжышкынныг болурун болгаш туружун катап тургузарының программазын аңаа берип турарывыс бо деп, С. Каня медеглээн. Съездиниң бүгү-ле хуралдарын төрээн чүртүвүстүң хамаарышпас чоруун доктаадып тургузарының дугайында бодал-биле эрттиргениниң ажылын ангыга, польша улуска, бүгү Польшага медеглеп болур бис. Ол хуралдар социализм-биле, бистиң кризизивисти ажыл эртери-биле сырый холбаалыг. Ынчангаш Польшаның хамаарышпас чоруун камгалаары ышкаш, социализмни ынчалдыр камгалаар херек деп, бистиң съездивистиң кол лозунгуна ыңдыг утка-биле хуралдар үезинде немей долдуруп турган бис.

Төлээлекчилери съездиде олуржуп турар бистиң эвилелчилеривиске бүгү-ле бүзүрелбиле ынчалдыр медеглеп болур бис: Польша—Совет Эвилелиниң бузулбас эвилелчизи, социалистиг дем каттыштырылгазының бузулбас эвеновзу болуп турар болгаш болурдаа дээрзин бүзүредирин бистиң партиявыс бүзүредирин күзеп турар болгаш бүзүредип шыдаар-даа деп чүвеге бо съезд бичин-даа чигзиниг болдурбаан.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязыдан болгаш акы-дүүмалышкы өске-даа партиялардан бистиң эштеривиске эң эки байырны болгаш күзээшкиннерни дамчыдып түр бис. Бистиң съездивис бодунуң бодалдарын болгаш сөстерин бистиң Европа диптин улустарынче, делегейниң улустарынче угландырып турар. Польшага байдалды турумчудуп доктаатпаан шаанда, Европага байдал турум доктаамал болуп шыдавас.

Бистиң партиявыс чоннуң кол күжү болгаш социалистиг күрүенеиң удуртукчу күжү болуп турар. Ол партия Польшага байдалды турумчудуп чогумчударынче чүткүл салып, дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырар херектиг болгаш делегейге кады ажылдажылганың идепкейлиг киржикчизи болурун күзээр.

Пленарлыг хуралдарга, айтырыглар комиссияларына саал беришкиннери ПКАП-тың идейлиг бүдүжү марксиченленнигни партия болуп турарын шуут чангыс эп-сеткилдиг бадыткаан деп, С. Каня уламчылаан. Оон чогум-на харын ыңдыг бүдүжүн баксырадыр дээр оралдажышкынар шинтпирлиг ойтур шавышкыны таварышкан. Ол эки-дир. Ол бистиң партиявыстың күжүнге бараан болур.

Социализмниң идеяларындан башкаланыр чорукту канчаадаа болдуруп болбас деп аажок улуг шинтпирлиг чорукту бо залга көрдүвүс. Ол бистин сорулгавыс, ынчаарга өз оон-биле кады ажыл-керектиг болгаш сөстүң чангыс эптинин хемчээ-дир.

Бистер моон соңгаар-даа социалистиг чаартылганың партиязы болур ужурлуг, оон-биле кады социализмниң дайынчыларына, анархиягa, Польшада контрреволюстуг кыжаныышкынга удур демиселлки партиязы болур ужурлуг бис. Контрреволюстуг кыжаныышкыны херексевези болгаш бичеледи көөрү бөгүн эвлчегаг алдагдалдардан бистерни хамгалаар магадыладларын дугайында хөйну чугаалап турарывыс ыңдыг үеде партиянын чонга болгаш күрүнеге эн улуг база эн халаптыг болгудег частырыы болур ийик деп, С. Каня демдеглээн.

Ам кол айтырыг чүл дээрге, күрүнете дүрүм - өзугаа хорум-чурумну доктаадып тургузары, дүшкүүрлүг чорукту ханыладып, өттириглиг болгаш шын эвес үүлелер чугаалап, турып турар эрге-чагырга-биле чергелештир боттарының эрге-чагыргазын тургузарын оралдажып турар болгаш эрге-чагыргага удуг дайзын күштерни бүрүү шаары болгаш оларның-биле демисежири болур. Польшаны кыжаныышкынга тургузар ыңдыг байдал моон ыңай Польшага үргүлчүлеп болбас.

Чүгле чангыс аай партия, чүгле иштики бүзүрелдери, бистин иштики болгаш делегей политикавыстың кол шугумларына ишти чоруу боттарыг холбаштырып болгаш каттыштырып турар кижилерни партиязы марксисчи-ленинчи партия болган турып болур. Партияның иштики, амыдыралының принциптери бистиң шинтпирлеривистең чаа күштү алган, ол принциптер дискуссияның хостуунга болгаш хеделиишкиннерниң чангыс эптиг болуруна, шинтпирлер хүлээп алырда демократизмни барымдаалаарына болгаш оларны боттандырарда сагыдга-чуруунуг болуруна, централизмниң болгаш демократияның марксисчи-ленинчи тургузуунга үндезиленген.

Бистин даштыкы политикавыстын, бистин эвилелчи хүлээлгелеривистиң, бистин өйыралчы харылзааларывыстың бүзүлбазы болгаш өскерлиш чогум съезд бадыткаан деп, С. Каня медеглээн.

Совет Эвилели-биле эвилел болгаш өйыраа польша даштыкы политиканың, национал даштыкы политиканың эң кол чүүү болуп артар. Ол эвилел түс бүрүү Польшаның амыг кызыгаарларына оон хамаарышпас чоруунуң болгаш өскерлиш чок угланышкынны кылдыр камгалаар. Польшаны кыжаныышкынга тургузар мыңдыг байдал моон ыңай Польшага үргүлчүлеп болбас.

Чүгле чангыс аай партия, чүгле иштики бүзүрелдери, бистин иштики болгаш делегей политикавыстың кол шугумларына ишти чоруу боттарыг холбаштырып болгаш каттыштырып турар кижилерни партиязы марксисчи-ленинчи партия болган турып болур. Партияның иштики, амыдыралының принциптери бистин

Культура амыдыралы

БОТ-БОТТАРЫНДАН ӨӨРЕНИР

Культура албан черлериниң ажылын сайзырангайжыдар, арга-дуржулга солчулгазын организастаар, мурнакчы дуржулганы нептередиривче сатып салыышкын улуг. Республиканың барыын зоназында кедээ культура бажыңнарының директорларының билиг бедидер курстарын чоокта чаа организастап эрттирген. Партияның XXVI съездиниң салган сорулгаларынга дүүштүр культура албан черлериниң сорулгаларының дугайында ацаа чугаалашкан. Культураның башкарылгазы болган экономика, клуб ажылының утка-шынары база хамалты камгалалының талазыбыле парын айтырыгларны курска келгеннер сайгарып өөренгеннер. Өөренээ чогуур эштер шупту келбейн барганы черле шын эвес, чамдык эштер билиг бедидерин, арга-дуржулга солчулгазын хереглеп албайн турары таарымча чок.

Нинтин-биле өөредилге организастыг эртип, теоретиктиг билигларын практика-биле холбавышаан, солун хемчегларын организастап чоруткаанын демдеглеп болур. Курска келген директорлар боттары чогаадыкчы арга-дуржулгазын солчуп, кежюлерни организастап эрттиргеннер. Ийи ужуражылга кежээни канчаар эрттиргениниң дугайын бижиир болдум.

«Хемчик» совхозка барып, районуң төпчүткен клуб системазының салбыры Эрги-Барлык кедээ Культура бажыңының ажылы-биле курска келгеннер танышкан. Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы Б. Д. Саая салбырын эргелекчизинде ажылдап турар. Оларда көрүп, билип алгы дег эки түүлдер хөй.

Кедээ Культура бажыңының ажылын, ылаңгыя сөлгү беш чылда канчаар организастап келгениниң дугайын ол чыылганнарга таныштырган. Материалдыг база айтырыын шинтирлеп турары эки. Оон кол-ла үндезини — «Хемчик» совхозтуң удуртулгазының, партия, совет органнарының хүн бүрү кичээнгей салып, культура айтырыын партийжи ёзу-биле көрүп турарында. Бот-тывыгыр уран түүлдүң хөй саныг бөлүмнери доктаамал ажылдап турар, оларны совхозтун тускай эртемнилери, башкылар, эмчилер удурткан. Суурнуң хөй-нинти организациялары-биле харылаа бижиг дээрзин үстүнде-ле айыттывыс. Түүлге оларга даянып, кижилдилге ажылын деңге чорудуп тура, эки түңнелдерни чедип ап турарын эргелекчи онзалап демдеглээн.

Курска келгеннер-биле ужуражылгага совхозтуң удуртулчулары, партия организациязының секретары, кедээ Совет күүскомунуң даргазы болгаш өске-даа хөй-нинти организациялардың төлөөлери, боттывыгыр артистер киришкен. Эрги-барлыкчылар аажок хүндүлүүчел, боттарының аргадуржулгазын, чедишкиннерин өске чонга күүлдүн-биле дамчыдып бөөр улус чорду. Олар ажыл-агыйны чедишкиниг сайзырадып, чоңнуң амыдырал культуразын, культурлуг деңнелин бедидер дээш чүткүлдүг ажылдап турарлар. Бо бүгүнүң дугайын ацаа чораан директорлар билип алганнар. Коммунистиг кижизидилге айтырыын мылда комплекстиг ёзу-биле чорудуп, хөй-нинти организациялары комплекстиг план-биле ажылдап турар.

Социал амыдыралдың болгаш культура тургузуушкунунуң нарын айтырыгларын башкарылга чөвүлелиниг шинтирлеп турар, ук чөвүлелдин даргазы— совхоз директору О. Д. Сарыглар. Чөвүлелдиң даргазының оралакчызы — ортумак школаның директору П. И. Делег-оол:

Үстүнде ужуражылгага совхоз директору ажыл-агыйның он бирги беш чылда хөгжүлдезинин дугайын чыылганнарга таныштырган. Башкарылга чөвүлели он ийи кижи составтыг болгаш чоннуң чурттап турар черинин ажыл-биле ацы-ацы комиссияларга чардыган. Бүгү-ле ажылды план ёзугаар чорудуп келген. Чижээлээрге, школага кандыг-бир чугуда кылыр ажыл бар апарган болза, чөвүлелге сүмележип чугаалажыр.

Уругларның чайгы дыштанылгазының үезинде улуг ажылдарны чорудуп, олче оваа кичээнгейни салып турары эки. Бүдүрүлге бригадазында 40 өөреникчи хаара туттунган, оларның ажылдап, чурттап, дыштанырынга бүгү-ле таарымчалыг байдалды тургускан. Черни тускайлап быжыглаан. Суурда өөреникчилер чурттап турар черинин айы-биле күш-ажылчы бригадаларга, каттыжыышкыннарга хуваттынган. Уруглар кырганнарга, пенсионерлерге дузаны база чедирер, бичии уругларны карактажыр. Бажыңнар чаныың тараан чечектерин, ыштарны суттарын ажаарлар. Пионер лагерьлеринче уругларны совхоз организастыг чорудар.

Суурну 14 агитквартирага чарган. Херозженнер чөвүлели ында бүгү-ле ажылды удуртуруңга киржип турар. Ол чөвүлелдиң даргазы Н. С. Делег-оол (боду эмчи) ажылды эки чорудуп турар. Агитквартира бүрүзүнде бичии уругларга спорт шелүн тургускан. Уруглар-биле ажылдап, бүрү секцияларны үстүкү классчылар болгаш чамдык комсомолчулар удурткан.

Ужуражылга болган хүн хеөозженнер чөвүлели суурнуң уран-шеверлериниң кылыгларын, аъш-чемниң делгелгезин организастаан. Курстуң дыннакчылары кымның канчаар аргып, даарангаңын, аъш-чемни амданныг чаагай кылганын үнелеп илереткеннер. Саая Суме, Доңгак Папын оларның аргыглары онзагай эки болган. Тыва чемвериниң, ол ышкаш өске-даа кухнянын аайы-биле белеткээн аъш-чемниң дээжизин магадаанар. Ол-ла кежээ суурнуң аныяктары-биле дыштанылга кежээни организастаан, оюн-концертти база көргүскен.

«Тыва даг-дүгү» комбинаттың Культура ордузунга «Төрээн комбинадым — салымчолум» деп темалыг кежээге фабрикада № 4 эдлечгинин Васильевага удуртканы ажылчыннары келген. Сеткил хандыр чугаалажып, ойнап-хөглеп шаг-ла болганнар. Кежээ кымга-даа солун, уттундурбас.

Курска келгеннерден К. Д. Дагба (Өвүр), О. Ч. Доңгак (Чөөн-Хемчик), А. Ч. Маңдараа, А. Е. Даңдар-оол (Бай-Тайга) ийепкейлиг, арга-дуржулгалыг чоруун көргүскенин демдеглээр апаан.

Л. АРТЫНА.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ЗОНА МАРГЫЛДААЗЫ

Бистиң келир үеис — бичии чаштар омак-хөглүг, кан-кадык өссүн дээш оларга бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны бистиң чуртувуста тургускан. Оон иштинде күш-культура болгаш спорт чугула черин эдлеп турар. Оолдар, уруглар моге-шыырак, бүгү талазы-биле сайзырааңгай болзуун дээш оларны күш-культураже хаара тудуп, чырык, делгем стадионнарны, спорт аалдарын, уругларның спорт школаларын оларның эргезинге берген.

Спорттуң янзы-бүрү хевирлеринге школачыларның бүгү-эвилел маргылдаалары хөй-биле эртип турар. Оларның арызындан «Алдын шайба», «Аргыглыг мячик», «Хем мячик», «Ак терге» клубтарның база «Пионерская правда» солунунуң шаңналы дээш хаак маргылдаазы эн-не массалыг апарган. Ол оюнларга миллион-миллион школачылар киржип турар.

Ам школачыларның чайгы дыштанылгазының үезинде тус-тус зоналар аайы-биле «Хем мячик» клубтуң шаңналы дээш футбол маргылдаалары эгелээн. Ук оюнларның бирээзи бистиң республиканың найысылалында дүүн эгелээнин бижээн бис. Ол болза Россия Федерациязының дөрткү зоназының 12—13 харлыг оолдарының түңнел ужуражылгалары-дыр. Маңаа тиилекчи болган команда Россияның бирги чери дээш маргылдаага киржир эргени алыр.

Ынчангаш зонаның бирги чери дээш бо улуг маргылдаада Амур, Иркутск, Магадан, Томск, Чита, Камчатка областардан, Хабаровск, Красноярск, Примор крайлардан, Бурят, Якут болгаш Тыва автономнуг республикалардан ийитиан-биле 200 чыгыы бичии футболистер чыглып келген.

Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионнуң ногаан шелүнге баштайгы ужуражылгалар дүүн эгелээн.

Бистиң республиканың найысылалында аалдап келген бичии спортчулар В. И. Ленин аттыг шолге барып, улуг баштыңчыга тураскаал чечектерни салгаш, эки өөренирин, Төрээн чуртунуң төлептиг камгалакчылары болгуун дамдыраглааннар. Оон соонда Ада-чурттуң Улуг дайынынын чылдарында мөчүүн дайынчылар тураскаалынга чечектер салганнар.

Зона маргылдаазының бөйырлыг ажыдышкынны кежээкинин 6 шак 30 минутада Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионта болган.

Маргылдаа бөгүн эртенгинин 10 шакта уламчылаар.

В. ЧАДАМБА.

Останкино театр — орус культураның хөгжүлдезинге биче эвес рольду ойнаан. Шаанда шагда 200 хире ыраажылар, танцычылар болгаш хөгжүмчүлер оон ат-алдарын улгаттырган чүве-дир. Оларның арызында ыраажы П. Ковалева-Жемчугова, балет артизи Т. Шлыкова-Гранатова, танцычылар В. Воробьев, М. Бирюзова, хөгжүмчү С. Дегтярев болгаш өске хөй-хөй сураглыг кижилер бар.

ЧУРУКТА: шаандакы орду театрының залында келгеннер.

В. ЯЦИННЫҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

ЧЕР ШИМЧЭЭШКИНИ

1980 чылда ССРЭ-ниң соңгу-чөөн талазында Байкал-Амурнуң демир-орук магистралының тудуунуң районунга 2,5 муң хире санныг янзы-бүрү күштүг чер шимчээшкиннери болган. ССРЭ-ниң Эртемнир академиязының Сибирь салбырының Иркутскиде Чер кырын шинчилээр институтунуң директорунуң ораактызы, Сибирьде билдингир сейсмолог эртемденнериң бирээзи Олег Павловтан ПМА-ның корреспондентизи ол болгуушкунунуң дугайын чугаалап бээрин дилээн.

— Европа-азиат материктиг 8200 километр демир-орук салып турар соңгу-чөөн талазында чиг-эт казар байлак иончуг хөй — Байкальская деп делегейде эң-не хөй рифтилиг зона бар. Мында чер адааның шимчээшкиннерин болдуруп турар чаа-чаа тектониктиг түүлдер тыптып турар.

Мөңге доң чыдар зонаны таварлыг орук тудары ковтуг парын, берге болуп турар. Чер шимчээшкини-биле мөңге доң чер каттыжарга ковтуг эйыылдыг, доң черни «шимчедиргеи» ол быжыг эвес апаар. Ол бергелерни эрткен үс чылдың 80 чылдарында, кижан Россияга Байкал-Амур магистралының тудуунуң баштайгы төлевилели тыптып келгенде ол бергелерни эрткен, орук тудары берге болган. Түгле бистиң үеисте чер шимчээшкининиң комплекстиг шинчилелдерин улуг деңнээрге кылып болур арга-тыг апарган.

Чер кырында чарыктар, кошкелер, сойлуп баткан кежиктерни шинчилеп турган, кажан бир шагда болган чер шимчээшкиннериниң эпитентерин, күжүн тодарадыр палеосеймология аргазын институтта ажылдап кылган. Ол арганы дыка хөй чурттарда ооң иштинде Японияда ажыглап турар.

БАМ тудуу чоруп турар районга кылдыган шевелделериң түңнелдерин ёзугаар орукка чер шимчээшкиннериниң салдары улуг эвес болур ужурлуг. Ынчалза-даа делегей практиказында айыылдыг, когарадыг чер шимчээшкиннери база болгулаан. Чижээ, 860 километр узун Сибирьниң соңгу соок үезинде демей байдалга туттунган Алясканың (АКШ) демир-оруунуң дөртүнүң бир кезии 1964 чылдың март 24-те болган чер шимчээшкиниин үезинде үрелген. БАМ дээрге түгле демир-орук эвес, магистральды дургаар үлетпурнуң комплекстери тургустунар, ынчангаш оларны чер шимчээшкиннериниң кадагалаар ужурлуг.

Ол сорулга-биле Сибирьниң эртемденнери үргүлү доктаамал доңуушкунуң байдалынга ажыглаар сейсмиктиг арганы чогааткан. Ол арга-биле чер шимчээшкиниг зонадан айыыл чок тудуг шелдерин дилеп тывар. БАМ тудуунуң девискээринде доктаамал куду температуралыг, мөңге доң чыдар шелдерни ажыглаан, мындыг черлериниң хөрзүнүүнүң быжыы дош-биле дөмей. Ындыг быжыг хөрзүн чер шимчээшкининиң үрегдекчи күжүн алаан каш баллдарга ежүрүп болур.

Бо арга-биле Удоканскиниң чес чыдар черинге арыглал комбинадын тудар шелду шилээн.

Ынчангаш сибирьжилер ажыл-агыйынга шаптыктап чораан дайзыны—мөңге доң чыдар дош — ам өңнүү апаргаи. Кол-ла түүе температура турумун үреп болбас. ССРЭ-ниң Ыраккы Соңгу чүгүнде мөңге доң черге тудут кылырының байлак дуржулгазын БАМ-га ажыглаар.

Сибирьниң эртемденнериниң кылган комплекстиг шинчилелдериниң түңнели чер кырының янзы-бүрү бүдүмелериниң шынарын тодараткан, кайа, кандыг оруктарны, көвүрүглерни, инженер тудугларны база үлетпүр объектилерни, чурталга суурларын тудуп болурун өөрүскен тускай карталар болган. ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Сибирьниң мөңгеде доң чыдар Хөрзүн өөренир институду БАМ тудуунга улуг дузаны чедирген.

А. РОГАЧЕВСКИЙ.
(ПМА).

Универсиада

ӨҢНҮКТЕР БАЗА КАТАП УЖУРАШКАН

БУХАРЕСТ, июль 22. (СЭТА-ның корр. В. Клименко, В. Трушков). Универсиада-81 кидин түлүк, Маргылдаалар эртен эртеден кежээ орайга чедир үргүлүлеп турар. Ынчалза-даа студентилер маргылдаалардан дашкаар ужуражыр үеин черле тып аптарлар. Чижээ, бегүн Польшаның тургустунган хүнүнде, совет спортчулар боттарының өңнүктериниче чорутканнар. Олар полик студентилерге изиг байырны чедирбишаан, олимпийжи адыгны, «Олимпиада-80»-ниң альбомун, сувенирлерни белекке сунганнар.

Универсиаданың чемпионнары хүнүң-не илереп турар. Рапиристерниң фехтование маргылдаазынга Киев чурттуг Владимир Смирнов тиилекчи болган. Ол бо чылын делегейге Москва Олимпиадазынга база чемпион болган.

Сөөлгү шинтирлиг ужуражылга үезинде Смирнов румын Петру Кукиге таварышкан. Сонуургаңчыг чүве чул дээрге, чоокта чаа болган делегей чемпионадынга база ацаа таварышкан кижи-дир. Владимир бо оюнда удурланыкчызын 10:5 санга уткаш, алдын медальды чаалап алыргга, Петру ацаа изиг байыр чедиргеи.

— Студентилер оюннарынга ийиги удаа киржип турарым бо — деп, Владимир чугаалады. — Мында бүгү-ле түүлдер мөңгө таныш. Бистер, фехтовальщиктер, найыралды болгаш бот-боттарынга дуза алажылганы аажок үнелеп билир улус бис. Совет рапиристериң командазы дыка хөй чурттарның спортчулары-биле өңнүктер апаргаи болдур ийин. Универсиада үезинде өңнүктериис-биле база катап ужуражып келдиис.

Универсиаданың ийиги хүнүнге совет шилиндек команда ийи мөңгүн шаңналды чаалап алганнар. Бистиң гимнастарыыс Стелла Захарова, Мария Филатова, Елена Гурина болгаш Елена Полева олар команда ийи-биле маргылдаага ийиги черни алганнар. Олар олимпий оюннарының хөй данныр чемпиону Нади Комэнеч удуртканы, эки делегелдиг румын командага 1,8 балл четпейн барган. Хуу маргылдаага Захарова баз ийиги черни эдлээн, а хөй хевирге Бухарестиниң чурттактыларының эң ынак спортчузу Комэнеч чемпион болган. Ол халыырынга болгаш хостуг мергежилгелер күүсеринге эң хөй саныг — 10 балдыг чедип алган.

Өске маргылдаалардан ватерполь маргылдаазын демдеглээри күзенчиг. ССРЭ-ниң командазы өңнүктери — Венгрияның спортчуларын 10:8 санга утканнар.

СОНУУРГАКТАРГА

Шаг-шаанда Чер кырынга ужуп, амыдыран чораан эң улуг куштун даштальп калган мөчү-сөөгү Австрияга тывылган. Оон дензизи 70-75 кг, чалгыннарының хөрлери 7,5 м. Үүрмек диригге амытаннар чемиштиг ол куш 5-8 миллион чыл бурунгаар чурттап турган деп эртемденнер саваан.

+

АКШ-ка кылып чоруткан дуржулганы алырга, кыска кышкы хүн дуртун тускай чыруктылар ажылган турган, 16 шак узадырга, мыйыстыг бода малдың хонукта немелде дензизи 10 хүү улгадыр болгаш бызаалапканының соонда ийи ай дургузунда суткуру ол хире хүү көвүдээр болган. Немелде дензизиин ол хире өзүлдези немелде рапиов-даа, хереглевес болган.

+

Күш-культура кылып чаңчыкпаан кижиниң чүрээнин согуу аваа оожум байдалга турда безин спортчу кижиниңден оранчок дүрген. Чүректиг согуунук саны-биле үеин лемчээр болза, спортка ынактар чылда-ла 28 хонукту камнап ап турар болган.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

Агаар

Бегүн республиканга кежүү турар булуттаар, чамдык черлерге бораннаар, дилмирээр. Соңгу-барыын түүне утланыышкыныг хаттың дүргени секундада 9—14 метр чедер. Агаарның температуразы 21—26 градус чылыг болур.

Кызылга хүндүс кежек чыстаар, дилмирээр. Хаттың күжү кошкак. Агаар дүне 11—13, хүндүс 21—26 градус чылыыр.

телевидение

ИЮЛЬ 24-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги суда шимчээшкин. 9.05 — «Бистиң ырывыс, ужуксунна!» 9.35 — «Дидим кижилер». Уран-чечен фильм. 11.10 — Делегей конкурстарының лауреаты А. Корсаков ойнаар. 11.25 — Медиалер. 11.30—14.15 — Чапсар. 14.15 — Медиалер. 14.35 — Шериг-Далай Флодунуң хүнүнге. Документалдыг фильмнер программазы: «Адазының шактарын ёлугаар уе», «Айлаш салгын» 15.20 — Уругларга фильм. «Мишка Стрекачёвтуң кайгамчык ужуралдары». 16.45 — «Советтер болгаш амыдырал». 17.15 — Академиктиг эжиндирилгиниг ССРЭ чемпионады.

КЫЗЫЛДАН

17.45 — «Студентилер меридианы». 18.15 — «Мал чеминиң белеткелиниң хүн демдеглели». 18.30 — 18.45 —Телемедиалер.

МОСКВАДАН

18.45 — Бегүн делегейде. 19.00 — «Кады ажылдаажылга». Тележурнал. 19.25 — «Экранда — кинокомедия». «Ыдыктыг Йоргениң баайырлалы». 21.00 —«Ye». Информастыг программа. 21.35 — Москвада Рафаэли Карра». Зоградалыг программа. 22.25 — Бегүн делегейде. 22.40—23.25 — Л. Минкус. «Пахита» деп балеттен көргүүр.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

12.00 — Уругларга фильм. «Илбилиг дээрбек». Уран-чечен телефильм. 2-ги серизы. 13.05 — «Юность» ансамблиниң күүседдери. 13.50 — Документалдыг фильмнер программазы. 14.00 — «Хүннүң шыжамыры». 15.00 — «Аныяктарның адрестери». 16.00 — 17.45 — Чапсар. 17.45 — М. Равель. Фа мажор квартети Вильнюютуң квартеди күүседир. («Орбита-3»). 18.15 — «Универсиаданың хүн демдеглели». («Орбита-3»).

КЫЗЫЛДАН

18.30—18.45 — Телемедиалер. 18.45 — «Тываның экранызында».

МОСКВАДАН

19.00 — «Кино аян-чоруктар клуву». 20.00 — «Тамчыктыг удунар, чаштар!» 20.15 —Делегейниң студентилер оюннарында. Бухарестиден дамчыдыглга. 21.00 — «Ye». Информастыг программа. 21.35 — «Идегелдиг кижи». Уран-чечен телефильм. 1-ги болгаш 2-ги серидалары. 23.45 —00.15 — «Дээр —мээн ыяшшылыыдыр». Документалдыг телефильм.

КИНО

ИЮЛЬ 24-ТЕ

«НАНЫРАЛ»: «Мөңгүннеиннек карганнар ужуп турар черде» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (уэткан), 21.20 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыыныды 10.00, **«Аяйдашкан дээш ыыт төлөөрүл?»** 11.30, 14.00, 16.00, 18.00, 20.30 (уэткан) шактарда.

«ВОСТОК»: «Мээн ыяш Раджам» (2 серилиг) 14.20, 17.20, 20.10 шактарда.

МОЛДАВ ССР. Оргеев районуң девискээринде Бутчены болгаш Трибужены деп суурларның чаныында Реут хемиин кайгамчык кыдыында «Эрги Орхей» деп заповедник бар. Молдавияның шаандакы хоорайларының бирээзи Эрги Орхей-биле (ам ол хоорай чок) холбашкан культураның XIII—XIV үүе чылдарда тураскаалдарын көргүскен музей комплекизин ында тургускан. Реуттуң эрин черле кайгамчык. Ак чугай-биле шыптынган кырлаңнар, улуг хаалар, хөй саныг куйлар, ногаан аянар Молдавияның бойдузунуң чаражын бадыткан турар.

Төөгүчү, этнограф, археолог, биолог эртемденнер «Эрги Орхейин» шинчилеп турарлар. Ол заповедниктиң чоогунга Молдав ССР-ниң ЭА-ының археологтары чээрби ажыг чыл дургузунда шинчилеп ажылдарын чорудуп келген. Олар эрткен үеиниң амыдыралының дугайында материалдарны тып, музей комплекизинге берип турарлар.

ЧУРУКТА: XIV үүе чылда туттунган чөөн башкыны казып турары.

А. СИМАНОВСКИЙНИҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

КИЖИ БҮРҮЗҮНҮҢ ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

Мал айдан эгелээн бо хүннерге чедир каанган иззиндек өөт-сигек, ыяш курсан, сарагты кадык эгелээни өрттүң өскүп үнериге улуг салдарлыг болуп келген. Оон түңнелинде республиканың девискээринге дыка хөй өрт болган. Оларның чамдыктары өжүртүмейн, амыы үеде чедир хып чыдар. Чижээ, Улуг-Хем районнуң девискээринге майда болган өрттериң чамдыгы ам-даа кыппышаан. Чаа-Хөл бажында Ак-Хая тайгазында өрт майның 15-те хып эгелээш, чоокта чаа ажык, тас черге келгеш, боду өшкен. Ол-ла тайганың өске талазында болган өрт ам-даа хып турар. Ол өрт өөт-сигек, арга-арыны өрттендир чигеш, тайгага турунчуп чурттап турган эликтерниң, коданнарның, куштарның болгаш оон-даа өске дириг амытаннарның өзүлдезин кудулады, баш саныг кызырган.

Өрт айылын болдурбас, ону баш удур чайладыр талазы-биле хемчегларни ап чорудар, арга-арызны өрттен камгалаарының дөрт отряды республикада бар. Олар АН—2 самолёт-биле болгаш МИ-1 вертолёт-биле чепсегленген. Сөөлгү үеиниң нарын техниказы-биле хандыртынган отряттар өрттү өжүрериниң талазыбыле чамдык хемчегларни кылып чорудуп келген-даа болза, оларның ажылында четпестер, кудүрээлиг черлерде баргаш өрттер ам-даа кыпышаан.

Оон аңгыда чер-черлерде ыяш ажыл-агыйының ажылдакчылары харылаа турар участоктарын өрт аймыгындан бүгү тала-биле камгалаар ужурлуг. Ол ажылдар база чогуур негелдеге дүүшпес. Ук коллективтиң чамдык ажылдакчылары боттарының участоктарынче ис баспас, оларны хайгаарап карактаар. Оон түңнелинде өрт болуп турары чажыт эвес. Чамдык таварылгаларда походтаан өөреникчилер, туристер болгаш тайганың өске-даа «аалчылары» таакылаан папиросун база одаг кыымкаш, ону кыамчалыг өжүрбейн, кайы хаан чокка каалтарга, оон өрт үнер чоруктар бар.

Адар-Төш, Кегээн-Булак тайгаларын камгалаан, өстүрер хүлээлгелиг ыяш ажыл-агыйының төлээзи бар. А херек кырында ол ажылдакчы ук девискээрге келбейн, контораның столунуң артында ыяш даалыгының хүлээлгезин күүседип орары алдептиг. Оон кадагалаан девискээринге аазын эвес өрттер бо чылын болгулаан. Адар-Төштүң бир тайазынга болган өрт хөрлээлет кыпкаш Кегээн-Булакка чеде бээрге, түгле ынчан оны өжүргеи. Чадааннаның арызарыны өрттен камгалаар оперативтиг отряды (удуртукчузу В. Сокодов) база ук девискээрниң лесниги баш удур хайгаараларны кылбайн, кошкак ажылдап келгениндек ол өрт узун хуусалыг хып келгеи.

Долгандыр турар бойдусту, оон чурумалыг каас-шиник өөт-сигеиш, арга-арыын өрттен камгалаары база ону болдурбас дээш баш удур хемчегмер алыры, серемчилелдиг болуру кижи бүрүзүнүң хүлээлгезе. Ынчангаш бистиң сорулгавыс — өрттү болдурбас, долгандыр турар бойдусту камгалап кадагалаары, оон берикчизин долузу-биле ажылаары.

Ш. ДУВЕНДЕЙ.
Чөөн-Хемчик район.

Редакциянның адрезі: Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң орааалчыларының 2-35-24, 2-31-75 харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретарлаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет тургузуг киллизтеринин 2-37-13, пропаганда киллизинин 2-31-75, культура киллизинин 2-23-54, кодээ ажыл-агый киллизинин 2-21-47, улептүр киллизинин 2-31-75, чагаа киллизинин 2-41-27 информация киллизинин 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн баргаңда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 17866. Чагыг № 1575

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном салыының херектериниң талазы-биле өргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1). ТС—01419